

ДЕРЖАВНИЙ ВИЩИЙ НАВЧАЛЬНИЙ ЗАКЛАД
«УЖГОРОДСЬКИЙ НАЦІОНАЛЬНИЙ УНІВЕРСИТЕТ»
ФІЛОЛОГІЧНИЙ ФАКУЛЬТЕТ
КАФЕДРА УКРАЇНСЬКОЇ ЛІТЕРАТУРИ

ЗАТВЕРДЖУЮ

Декан філологічного
факультету

Юрій Бідзіля Юрій БІДЗІЛЯ

« *20* » *червня* 2023 року

РОБОЧА ПРОГРАМА НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ

МІФОЛОГІЧНО-МІСТИЧНИЙ КОД ЛІТЕРАТУРИ

Рівень вищої освіти	другий (магістерський)
Галузь знань	01 Освіта/Педагогіка
Спеціальність	014 Середня освіта
Предметна спеціальність	014.01 Середня освіта (Українська мова і література)
Освітня програма	Українська мова і література
Статус дисципліни	вибіркова
Мова навчання	українська

Робоча програма навчальної дисципліни «Міфологічно-містичний код літератури» для здобувачів вищої освіти галузі знань 01 Освіта/Педагогіка спеціальності 014 Середня освіта предметної спеціальності 014.01 Середня освіта (Українська мова і література) освітньої програми «Українська мова і література».

Розробник: *Тиховська Оксана Михайлівна*, доктор філологічних наук, професор кафедри української літератури ДВНЗ «Ужгородський національний університет».

Робочу програму розглянуто та затверджено на засіданні кафедри української літератури
Протокол № 14 від 29 червня 2023 року

Завідувач кафедри Оксана КУЗЬМА

Схвалено науково-методичною комісією філологічного факультету
Протокол № 8 від 29 червня 2023 року

Голова науково-методичної комісії Василь ШАРКАНЬ

1. ОПИС НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ

Найменування Показників	Розподіл годин за навчальним планом	
	Денна форма навчання	Заочна форма навчання
Кількість кредитів ЄКТС – 4	Рік підготовки:	
Загальна кількість годин – 120	перший	перший
Кількість модулів – 2	Семестр:	
Тижневих годин для денної форми навчання: 2-й семестр аудиторних – 3 самостійної роботи студента – 4,5	2-й	2-й
	Лекції:	
	22 год.	6 год.
	Практичні (семінарські):	
	20 год.	8 год.
Вид підсумкового контролю: 2-й семестр – залік.	Лабораторні:	
Форма підсумкового контролю: усна	Самостійна робота:	
	78 год.	106 год.

2. МЕТА НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ

Мета курсу – навчити здобувачів аналізувати художнє переосмислення міфологічних мотивів та образів у літературних творах, виявляти специфіку трансформації сюжетів космогонічних, антропогенічних, етіологічних та есхатологічних міфів у романах, повістях, оповіданнях, поемах.

Відповідно до освітньої програми, вивчення дисципліни сприяє формуванню у здобувачів вищої освіти таких компетентностей:

- здатність до пошуку, опрацювання та аналізу інформації з різних джерел (ЗК 2);
- здатність до абстрактного мислення, аналізу та синтезу (ЗК 1);
- готовність до безперервного навчання та оволодіння сучасними знаннями (ЗК 9);
- здатність публічно презентувати результати роботи, висловлювати та обґрунтовувати власну думку (ЗК 11);
- володіння методологією і методами наукового дослідження з урахуванням класичних і новітніх принципів, виконання завдань, що містять елементи проблемного пошуку, вміння виконувати нетипові завдання дослідницького характеру, підготовка та захист дослідницьких проєктів (ФК 3).

3. ПЕРЕДУМОВИ ДЛЯ ВИВЧЕННЯ НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ

Згідно з освітньою програмою передумовою для вивчення дисципліни «**Міфологічно-містичний код літератури**» є ОК 2 Теорія літератури й основи естетики.

4. ОЧІКУВАНІ РЕЗУЛЬТАТИ НАВЧАННЯ

Відповідно до освітньої програми вивчення навчальної дисципліни «**Міфологічно-містичний код літератури**» поглиблює досягнення здобувачами вищої освіти таких програмних результатів навчання:

Програмні результати навчання	Шифр ПРН
Уміє проводити науковий аналіз мовного й літературного матеріалу, інтерпретувати та структурувати його з урахуванням класичних і новітніх методологічних принципів, формулювати узагальнення на основі самостійно опрацьованих даних.	РН 12
Уміє доступно й аргументовано пояснювати сутність конкретних філологічних питань і власну точку зору на них як фахівцям, так і широкому загалу.	РН 14
Уміє обирати оптимальні дослідницькі підходи й методи для аналізу конкретного літературного матеріалу.	РН 15
Володіє умінням планувати, організовувати, здійснювати і презентувати прикладне дослідження в конкретній філологічній галузі.	РН 16
Очікувані результати навчання	Шифр ПРН
Уміє аналізувати міфологічні мотиви літературних творів та їх художню інтерпретацію письменником, уміє здійснювати	РН 12

міфопоетичний аналіз художнього твору	
Уміє виявляти специфіку ініціального міфу в літературних творах,	РН 14
Уміє аналізувати образи-символи, етноархетипи, вплетені в канву літературного твору	РН 15
Уміє аналізувати архетипічні основи міфологічного світогляду, відштовхуючись від досягнень неоміфологічної (психологічної) школи фольклористики	РН 16

5. ЗАСОБИ ДІАГНОСТИКИ ТА КРИТЕРІЇ ОЦІНЮВАННЯ РЕЗУЛЬТАТІВ НАВЧАННЯ

Засоби оцінювання та методи демонстрування результатів навчання

Засобами оцінювання та демонстрування результатів навчання із дисципліни «Міфологічно-містичний код літератури» є: залік, модульна контрольна, усне опитування на практичних заняттях, письмові роботи, робота з текстами літературних творів, написання доповідей, підготовка презентацій.

Форми контролю та критерії оцінювання результатів навчання

Форми поточного контролю – усна або письмова з такими видами: групове та індивідуальне опитування, самостійна робота, виконання творчих/дослідницьких завдань, робота на сайті електронного навчання, опрацювання текстів літературних творів.

Форма модульного контролю: письмова (тести, відповідь на теоретичні питання, виконання практичних завдань).

Форма підсумкового семестрового контролю: усний залік.

5. ЗАСОБИ ДІАГНОСТИКИ ТА КРИТЕРІЇ ОЦІНЮВАННЯ РЕЗУЛЬТАТІВ НАВЧАННЯ

Засоби оцінювання та методи демонстрування результатів навчання

У процесі викладання нормативної навчальної дисципліни «Міфологічно-містичний код літератури» викладач використовує наступні *групи методів навчання*:

1. Словесні (лекція, бесіда, обговорення).
2. Наочні (ілюстрація, демонстрація (з використанням фотоілюстрацій, таблиць та схем, електронних презентацій)).
3. Практичні (опитування на практичних заняттях; виконання тестових завдань; робота з підручником, першоджерелами; виконання індивідуальних завдань; контрольні роботи).

Розподіл балів, які отримують здобувачі вищої освіти (модуль 1)

Поточне оцінювання та самостійна робота					Модульна контрольна робота	Сума
Т 1	Т 2	Т 3	Т 4	Т 5		
10	10	10	10	10	50	100

Розподіл балів, які отримують здобувачі вищої освіти (модуль 2)

Поточне оцінювання та самостійна робота					Модульна контрольна робота	Сума
T 1	T 2	T 3	T 4	T 5		
10	10	10	10	10	50	100

T1, T2 ... – теми практичних занять; CP – самостійна робота

Оцінювання окремих видів навчальної роботи з дисципліни

Вид діяльності здобувача вищої освіти	Модуль 1		Модуль 2	
	Кількість	Максимальна кількість балів (сумарна)	Кількість	Максимальна кількість балів (сумарна)
Практичні заняття (допуск, виконання та захист)	5	40	6	40
Презентація	1	5	1	5
Доповідь	1	5	1	5
Модульна контрольна робота	1	50	1	50
Разом		100		100

Критерії оцінювання модульної контрольної роботи

Модульний контроль є необхідним елементом модульно-рейтингової технології навчального процесу. Модульна контрольна робота з навчальної дисципліни «Міфологічно-містичний код літератури» проводиться двічі на семестр, згідно з розкладом модульних контролів, визначених навчальною частиною в межах годин, які відведені на практичні заняття. До модульної контрольної роботи допускаються студенти, які виконали всі види практичних завдань. До початку модульної контрольної роботи студенти мають мати поточні підсумкові бали за практичні заняття та самостійну роботу. Максимальна кількість балів одержаних під час модульної контрольної роботи становить 50.

Виконання модульної контрольної роботи передбачає надання відповідей на тести та теоретичні питання. Робота складається з двох теоретичних питань та 50 тестів, які студенти виконують на платформі Moodle.

Перескладання підсумкового модульного контролю студентами, які отримали рейтинговий бал за модульний цикл, що відповідає незадовільній оцінці, проводиться не пізніше двох тижнів після атестаційного. Позитивні оцінки з модульного циклу не підвищуються.

Якщо студент набрав 60 і більше балів, то залік може бути виставлений за результатами поточного оцінювання та модульного контролю на момент оголошення результатів. У разі, якщо студент бажає поліпшити свою оцінку, він складає залік за всією програмою навчальної дисципліни. При цьому в підсумковій оцінці не враховуються накопичені бали.

Здобувач вищої освіти, який не з'явився на модульну контрольну роботу, або ж його модульна оцінка складає від 0 до 34 балів, зобов'язаний скласти (перескласти) модуль до початку підсумкового контролю у строки, визначені викладачем дисципліни та погоджені деканатом факультету.

Критерії оцінювання підсумкового семестрового контролю

За результатами модульних контролів визначається підсумкова рейтингова оцінка. Якщо здобувач набрав 60 і більше балів, то залік може бути виставлений за результатами поточного оцінювання та модульного контролю на момент оголошення результатів. У разі, якщо здобувач бажає поліпшити свою оцінку, він складає залік за всією програмою навчальної дисципліни. При цьому в підсумковій оцінці не враховуються накопичені бали. Однак оцінка за залік не може бути меншою ніж оцінку, яку здобувач отримав за результатами модульних контролів та усних відповідей. Здобувачі вищої освіти, підсумкова модульна оцінка яких становить від 35 до 59, залік складають обов'язково. Залік проводиться в усній формі. На залік виносяться практичні завдання в обсязі навчального матеріалу. Оцінювання результатів навчання на заліку здійснюється за 100-бальною шкалою. Оцінка за залік вноситься у відомість обліку успішності.

Залікова оцінка визначається в залежності від рейтингового балу, або балів за залік.

До складання заліку допускаються здобувачі вищої освіти, у яких підсумкова модульна оцінка за семестр становить не менше 35 балів і, яким зараховано всі види робіт за цей семестр.

Здобувач вищої освіти, підсумкова рейтингова оцінка якого складає від 0 до 34 балів, зобов'язаний покращити її до початку підсумкового семестрового контролю. Інакше здобувач не допускається до заліку, і у нього виникає академічна заборгованість.

Критерій оцінювання підсумкового контролю з дисципліни

— **зараховано (90-100 балів, А)** заслуговує здобувач, який виявив всебічне і глибоке знання програмового матеріалу, вміння вільно виконувати завдання, передбачені програмою, засвоїв основну і ознайомився з додатковою літературою, розуміє взаємозв'язок головних понять дисципліни та їх значення для майбутньої професії;

— **зараховано (82-89 балів, В)** заслуговує здобувач, який виявив повне знання програмного матеріалу, успішно виконує передбачені програмою завдання, засвоїв основну літературу рекомендовану програмою, виявив систематичний характер знань з дисциплін і здатний до самостійного доповнення, але під час відповіді допустив деякі неточності;

— **зараховано – (74-81 бал, С)** заслуговує здобувач, що виявив не цілком повне знання програмного матеріалу, не завжди успішно виконує передбачені програмою завдання, частково засвоїв основну літературу, рекомендовану програмою, виявив не систематичний характер знань з дисциплін і не завжди здатний до їх самостійного доповнення і під час відповіді допускає деякі неточності;

— **зараховано – (64-73 бали, D)** заслуговує здобувач, що виявив знання основного програмного матеріалу в обсязі, необхідному для подальшого навчання та майбутньої роботи за професією, вміє виконувати завдання, передбачені програмою, знайомий з основною рекомендованою літературою. Зазвичай така оцінка виставляється здобувачам, що допустили помилки у відповіді на заліку чи екзамені та при виконанні залікових або

екзаменаційних завдань, але які володіють необхідними знаннями для їх усунення за допомогою викладача;

— **зараховано – (60-63 балів, E)** заслуговує здобувач, що виявив часткове знання основного програмового матеріалу в обсязі, необхідному для подальшого навчання та майбутньої роботи за професією, не завжди вміє виконувати завдання, передбачені програмою, знайомий лише частково з основною рекомендованою літературою. Зазвичай така оцінка виставляється здобувачам, що допустили грубі помилки у відповіді на заліку чи екзамені та при виконанні залікових або екзаменаційних завдань, але які частково володіють необхідними знаннями для їх усунення за допомогою викладача.

— **не зараховано (35-59 балів, FX)** виставляється здобувачеві, який виявив суттєві прогалини в знаннях основного програмового матеріалу, допустив принципові помилки у виконанні передбачених програмою завдань.

— **не зараховано (0-34 балів, F)** виставляється здобувачеві коли протягом семестру він допустив грубі помилки у виконанні передбачених програмою завдань.

Таблиця відповідності оцінок за різними шкалами оцінювання

Шкала ECTS	Диференційована шкала	Недиференційована Шкала	Мінімальний бал – максимальний бал
A	Відмінно	Зараховано	90-100
B	Добре		82-89
C	Добре		74-81
D	Задовільно		64-73
E	Задовільно		60-63
FX	Незадовільно	Не зараховано	35-59
F	Незадовільно		0-34

6. ПРОГРАМА НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ

6.1. Зміст навчальної дисципліни

Модуль 1. Художнє переосмислення міфів в українській і світовій літературах

Тема 1. Зв'язок міфу і літератури. Міфологізм є характерним явищем літератури ХХ-ХХІ ст. і як художній прийом, і як світосприйняття. Він яскраво виявився і в драматургії, і в поезії, і в романі. Формування сучасного міфологізму безпосередньо пов'язано із свідомим зверненням письменників до міфологічної традиції. В контексті розвитку сучасної естетики проблема співвідношення міфу та літератури стає актуальним об'єктом естетико-філософських досліджень. Письменники відчули у більшій чи меншій мірі вплив Фрейда та Юнга і почасти скористалися мовою психоаналізу. Ідеї Фрейда активно використовувалися сучасними авторами у метафоричному вигляді пробудження глибинних шарів душі героя, на базі чого була розроблена техніки внутрішнього діалогу. Містичні образи використовуються для створення ореолу таємничості, загадковості, для введення читача у сферу містичної реальності з метою наближення його до споконвічних традицій минулого. Відображення в сучасних неоміфологічних творах таємничого боку

іншої, відомої лише зі свідчень посвячених, реальності, представляє собою реалізацію потреби вийти за межі вузької, сірої повсякденності та увійти в принципово іншу містико-міфологічну сферу, відому ще з прадавніх часів класичної міфології.

Тема 2. Художнє переосмислення космогонічних міфів у романі Доріс Лессінг «Шикаста» та у повісті Олександра Дерманського «Царство Яблукарство». У романі «Шикаста» художньо трансформовано апокрифічні та біблійні оповіді Старого Заповіту. Поява перших людей асоціюється із одухотворенням вже існуючих на землі напівдиких племен через прилучення їх до колективного світового розуму (космічної цивілізації Канопусу) – зародження свідомості відбувається внаслідок встановлення зв'язку з «надсвідомістю» (вищою свідомістю, Самістю). Джерело мотиву гріхопадіння Д.Лессінг знаходить в апокрифі про те, як змії вмовив перших людей з'їсти плід з дерева смерті (внаслідок чого для них недоступним стало безсмертя), а сам з'їв плід з дерева життя і таким чином отримав безсмертя. Згідно з цим апокрифом, Бог виступає люблячим, а не грізним, оскільки він не карає Адама і Єву за пізнання добра і зла, вони самі вимушені покинути рай через набуту смертність. Так само в романі «Шикаста» люди через втручання планети Шаммат втрачають можливість енергетичного зв'язку з Канопусом, позбуваються досягнень цивілізації – їх покидання раю змодельоване як повернення до первіснообщинного ладу. Першим гріхом у повісті «Царство Яблукарство», як і в Біблії, є непослух. Саме через нього у мирний і щасливий світ яблукарців приходять Зло – нашість черв'їв, поступове перетворення людей на черв'яків, і зовнішня трансформація відображає внутрішнє моральне виродження.

Тема 3. Художня інтерпретація антропогенічних та антропологічних міфів у романі Д. Лессінг «Ущелина» та в поезії Д. Крем'я («Літанія до міфа. Сотворення Адама» та «Притча про гріхопадіння»). Д.Лессінг, нобелівський лауреат у галузі літератури 2007 року, у романі «Ущелина» конструє літературний міф про появу на Землі першими жінок, а вже потім – чоловіків. Очевидно, письменниця була добре обізнана зі світовою міфологією і знала багато антропогенічних оповідей. Міф про зв'язок жінок з Місяцем, як першоджерелом життя, є в романі «Ущелина» полісемантичним. З одного боку, нічне світило асоціюється з божеством, покровителем жіноцтва, з іншого – постає символом жіночої сили та магії й нарешті є уособленням маскуліної енергії, яка на певному етапі ще не оприявлена, огорнута ореолом загадковості й страху. Відсутність чоловіків в середовищі первісних жінок компенсується існуванням величного, непізнаного й далекого божества, наділеного запліднюючою силою. Його блідю подобою стають несподівано народжені хлопчики – монстри, так їх назвали здивовані аномалією жінки.

Звернувшись до міфів про створення перших людей та їх гріхопадіння, Д. Крем'я у творах «Літанія до міфа. Сотворення Адама», і «Притча про гріхопадіння» акцентує на екзистенційній проблемі вибору. У «Літанії...» Д.Крем'я простежує своєрідну психологічну ініціацію чоловіка – і Адам, і Праянол постають з «яблунового лона землі», а потім їм на зміну з'являється образ того, що «пішов і по суші, й воді» (Спасителя), - образ, на яких має рівнятися людина. У «Притчі про гріхопадіння» в центрі уваги жіночий образ – образ Єви, котра уподібнюється до дерева життя – яблуні, прагне злитися з ним й зриває заборонений плід (очевидно, з дерева-двійника – Дерева Добра і Зла). Обманута змієм Єва у творі Д.Крем'я постає не грішницею, а праматір'ю людства, котра зробила свій важкий і прекрасний водночас вибір. І Адам, і Єва зображуються письменником як уособлення людства, готового до боротьби, пізнання й щастя.

Тема 4. Художня інтерпретація демонологічних легенд про мертвого коханого та перелесника у творах П. Куліша (повість «Огнений змії», оповідання «О том, от чего в местечке Воронеж высох Пешевцов став»). П.Куліш, відштовхується від народних переказів про демонічного коханця (перелесника) і в дусі християнської моралі моделює історію продажу душі героїні дияволу. Змії в повісті П.Куліша «огнений»,

ототожнюється з вогнем забороненої пристрасті (закоханість героїні під час прощі, любов до золота...) й зреченням моральних чеснот. Смерть героїні у вогні є метафорою згорання душі у полум'ї забороненої пристрасті. І якщо в міфах і чарівних казках викрадену змієм чи драконом дівчину/принцесу рятує принц чи напівбог, то в повісті П. Куліша порятунку від змія-перелесника нема, головна героїня приносить себе йому у жертву. Цікаву художню інтерпретацію народних вірувань про побачення жінки з демоном в образі її відсутнього (можливо, й мертвого) чоловіка знаходимо і в оповіданні П.Куліша "О том, от чего в местечке Воронеж высох Пешевцов став». Письменник, відштовхуючись від народних міфологічних оповідей, змодельював трагічну історію жінки, котра через гіркий сум за своїм зниклим чоловіком стала жертвою демона, що постав перед нею в образі коханого.

Тема 5. Міфологічні образи та мотиви в повістях М. Трайсти «У ніч на святого Андрія» та «Незнайомка у фіалковій сукні». Специфіка образу вовкулаки. Міфологічне підґрунтя мотиву подорожі у часі в оповіданні М. Трайсти «Людина з того світу». Творчість М. Трайсти спрямована на світоглядне зближення українського та румунського народів. Зокрема, у повісті «У ніч на святого Андрія» переосмислено міфологічні уявлення, близькі обом етносам, і це засвідчує культурну ідентичність українців та інших народів Європи. М. Трайста моделює у повісті дві взаємно переплетені реальності – упорядкований раціональний світ людей співіснує зі світом магії та містики. Розгадка причини смертей у ніч на п'ятницю 13 грудня нагадує детективну історію, у якій поступово відкриваються все нові й нові факти. У ролі «слідчого» виступає вчитель Барба Драгутин, котрий проходить, подібно до казкового героя, шлях пізнання й відкриттів, потрапляє у незвіданий світ потойбіччя й усвідомлює можливість існування альтернативної реальності. У повісті «Незнайомка у фіалковій сукні» М.Трайста змодельював фантастичні пригоди героя-письменника, який містичним чином опиняється на межі двох реальностей, зустрічається з жінкою-привидом і помирає. У новелі М. Трайсти «Людина з того світу» мотив подорожі в часі має містично-трагедійне забарвлення, тяжіє до екзистенційної проблематики, сюжет своїм корінням сягає народних оповідей про спілкування людей з небіжчиками та розповідей про подорожі в потойбіччя, натякає на небезпеку необачних клятв та обіцянок й заборону порушувати християнські табу.

Модуль 2. Міфи, містика і література (рецепція та інтерпретація)

Тема 6. Художня інтерпретація есхатологічних міфів у романі Марини та Сергія Дяченків «Відьомська доба». Катастрофа в есхатологічних міфах відбувається, як правило, внаслідок порушення богами чи людьми моральних норм, внаслідок гріха. Тобто катаклізми пов'язуються із ритуальною провиною. Апокаліпсис у Дяченків має виражене гендерне підґрунтя. Провина лежить не стільки на відьмах, які подібно до типово фольклорних персонажів тут також марковані спустошуючою апокаліптичною силою, скільки на чоловіках. Точніше, до неминучого страшного вибуху, що мав би зруйнувати світ, призводять нерівні умови існування жіноцтва в чоловічому соціумі, несправедливе, а подекуди й жорстоке ставлення чоловіків-інквізиторів до жінок-відьом, чоловіків-чугайстрів до жінок-нявок. Наслідуючи есхатологічні міфи, автори роману майстерно передали почуття розчарування, космічної втоми героїв, їх бажання володарювати напередодні шабашу, логічним завершенням якого стає боротьба з хаосом і перемога над ним, що, до речі, становить сутність космогонічного міфу. На зміну деструктивній самотності, почуттю вічного страху, які збудили у юній душі Івги вектор її руйнівної сили, приходять спокій.

Тема 7. Переосмислення міфологічних оповідей про самогубців та вовкулак у творах Михайла Рошка (роман «Ревнощі з того світу», оповідання «Кривавий місяць над Минчелом») У романі «Ревнощі з того світу» письменник осмислює шлях людини до щастя через самопізнання та боротьбу з ірреальним злом. Кохання журналістки Наді та вдівця Антона проходить через випробування містичним вторгненням у їх життя привида

– душі його попередньої дружини Ганни, яка закінчила життя самогубством. М. Рошко відповідно до народних вірувань майстерно змодельював у романі ситуацію містичного зв'язку душі померлої з місцем її самогубства. Душа Ганни починає переслідувати Надію тоді, коли журналістка переїжджає у дім коханого – туди, де колись померла перша дружина. Перетворення героя оповідання М. Рошка «Кривавий місяць над Минчелом» на вовкулаку зумовлене його бажанням, і сприймається читачем як метафора «озвіріння» людини, яка не здатна контролювати власну агресію та лють. Одержимість злом та ревнощами стає передумовою містичної трансформації героя: спочатку змінюється душа Олекси – він втрачає людську здатність кохати та співчувати, а потім, як наслідок, зміни відбуваються і з його тілом – чоловік набуває вовчої подоби. Відтак, в оповіданні М. Рошка бачимо авторську вільну інтерпретацію міфологічного образу вовкулаки.

Тема 8. Містичні мотиви новел Федора Потушняка «Капелюх із зеленим пером», «Упир», «В мочарах». У новелах Федора Потушняка «Капелюх із зеленим пером», «Упир», «У мочарах» крізь призму містичних подій та міфологічних образів ми бачимо матрицю людської душі, трансформацію поведінки людини під впливом страхів, фобій, забобонів, народних вірувань. Письменник у цих творах постає справжнім психологом, здатним простежити деталі психічних переживань та душевних порухів героїв, вплітає у канву творів образи-символи, які увиразнюють містичність і трагізм ситуацій (колодки, ворони, пугач). Ф. Потушняк художньо й переконливо інтерпретує народні вірування в перелесників, упирів, чортів у сюжетах новел. І ці образи стають метафоричним дзеркалом, в якому відображається трагізм людських доль (Поляня, яка помирає через страх перед чоловіком у капелюсі з зеленим пером, Іван, який вбиває невинного, Павло, котрий одержимий страхом, відрубуює голову пугачеві). Герої новел проходять своєрідне випробування містичними зустрічами, досвідом контактування з непізнаною сферою життя.

Тема 9. Міфологічні образи та мотиви балади Петра Скунця «Трепета» та поеми Володимира Самійленка «Спритний ченчик». У баладі П. Скунця «Трепета» і в поемі В. Самійленка «Спритний ченчик» ми бачимо різне художнє переосмислення фольклорних мотивів. П. Скунець вибудовує історію кохання свого ліричного героя у філософському аспекті, лише частково апелюючи до народних легенд про осіку (трепету). Поет відмежовується від негативного ракурсу зображення цього дерева й наділяє його новими характеристиками: трепета стає символом трепетного кохання, на неї також проєктуються риси культурного героя у змодельованій поетом вставній оповіді про порятунок світу від хаосу, холоду і зла. Ліричний герой балади переживає своєрідний катарсис, згадуючи про давнє кохання, усвідомлюючи безповоротність втрати – неможливість повернення до минулого щастя. Натомість герой поеми В. Самійленка «Спритний ченчик» Дон Хуан не здатен кохати, його почуття мають лише інстинктивний вияв, він не переймається спасінням власної душі, метою його життя є задоволення різних тілесних потреб. У поемі «Спритний ченчик» В. Самійленко художньо переосмислив народні вірування українців про подорож душі у світ мертвих, зустріч зі святим Петром, а також легенди та бувальщини про відьом. Причому функції відьми метафорично спроектовані відразу на двох персонажів – Дона Хуана і черницю. Таким чином, духовності ліричного героя «Трепети» протиставляється гедонізм Дона Хуана. В обох творах міфологічні образи та мотиви увиразнюють світоглядні позиції головних персонажів.

Тема 10. Художня інтерпретація міфологічних образів у «Казці старого мельника» Сергія Ухачевського. У «Казці старого мельника» С. Ухачевський об'єднав представників української демонології в єдине військо, яке бореться проти людей і окремих надприродних сутностей. У творі яскраво змальована центральна битва воїнів Світла і воїнів Темряви. Зокрема, останніх уособлюють песиголовці та повітрулі-відьми. Взнявши за основу їхні народні назви та окремі риси, автор по-новому переосмислює ці

образи, надає їм яскравості та глибини. С. Ухачевський деталізує, поглиблює опис лісовиків: вони постають головними збирачами і охоронцями лісового золота. Власне за це на них весь час полюють повітрулі. У «Казці старого мельника» С. Ухачевський зберіг таку фольклорну характеристику песиголовців як людоджерство. Однак художнє авторське переосмислення цього образу ми бачимо в легенді, яка вплетена в канву твору, і в якій розповідається про давнє воїнство, вправне та хоробре, яке стало на шлях служіння Злу, понад усе полюбивши золото. За це їх прокляв давній волхв, перетворивши на почвар із собачими головами і прирікши на вічні мандри. Вони живуть заради вбивств, поживи і золота. Чорний ватажок песиголовців – це переосмислений образ казкового Змія. У «Казці старого мельника» через організований ним напад демонів відбувається ініціація головних героїв. Змій водночас уособлює вселенське первісне Зло (здатен перетворювати все живе на «нечисть»). У «Казці старого мельника» повітруля має багато спільних рис з відьмою, викликає не лише вихор, але і знається на чорній магії, її зовнішній вигляд огидний – вона негарна, вдягнена в лахміття, говорить пискливим відьмацьким голосом або ж страшно реве, зависає у повітрі.

Тема 11. Містицизм роману Тараса Завітайла «Зброя вогню». У романі «Бісова душа, або Заклятий скарб» знаходимо безліч міфологічних мотивів або міфологем. Це міфологеми сну, озера (болота), лісу, вогню, а також таких слов'янських міфічних персонажів як мавка, вовкулака, Баба Яга, потерчата та ін. Деякі з них автор залишає у первісному вигляді, деякі ж порушує, змінює їхню функцію, «підлаштовує» під загальне звучання твору. Сюжет твору нагадує переінакшену, сучасну чарівну казку, в яку органічно вплітаються різноманітні міфологічні елементи та стародавні вірування. Як і в чарівній казці, з головними героями відбуваються незвичайні події, які призводять до зміни свідомості персонажів, переосмислення ними свого «я» та здобуття нових знань, які допоможуть перейти на вищий рівень розвитку духовний, а для декого – подорослішати.

6.2. Структура навчальної дисципліни

Назви змістових модулів і тем	Кількість годин							
	Денна форма				Заочна форма			
	Усього	у тому числі			усього	у тому числі		
		Л	п	с.р.		Л	п	с.р.
1	2	3	4	5	6	7	8	9
2-й семестр				2-й семестр				
МОДУЛЬ 1. Художнє переосмислення міфів в українській і світовій літературах								
Тема 1. Зв'язок міфу і літератури.	9	2		7	10	2		8
Тема 2. Художнє переосмислення космогонічних міфів у романі Доріс Лессінг «Шикаста» та у повісті Олександра Дерманського «Царство Яблукарство».	11	2	2	7	12	2		10

Тема 3. Художня інтерпретація антропогенічних та антропологічних міфів у романі Д. Лессінг «Ущелина» та в поезії Д. Креміна («Літанія до міфа. Сотворення Адама» та «Притча про гріхопадіння»).	12	2	2	8	12	2		10
Тема 4. Художня інтерпретація демонологічних легенд про мертвого коханого та перелесника у творах П. Куліша (повість «Огнений змій», оповідання «О том, от чего в местечке Воронеже высох Пешевцов став»).	10	2	2	6	7		2	5
Тема 5. Міфологічні образи та мотиви в повістях М. Трайсти «У ніч на святого Андрія» та «Незнайомка у фіалковій сукні». Специфіка образу вовкулаки. Міфологічне підґрунтя мотиву подорожі у часі в оповіданні М. Трайсти «Людина з того світу».	11	2	2	7	7		2	5
Разом за модулем 1	53	10	8	35	48	6	4	38
МОДУЛЬ 2. Міфи, містицизм і література (рецепція та інтерпретація)								
Тема 6. Художня інтерпретація есхатологічних міфів та демонологічних легенд у романах Марини та Сергія Дяченків «Відьомська доба» та «Ритуал».	11	2	2	7	7		2	5
Тема 7. Переосмислення міфологічних оповідей про самогубців та вовкулак у творах Михайла Рошка (роман «Ревнощі з того світу», оповідання «Кривавий місяць над Минчелом»).	11	2	2	7	7		2	5
Тема 8. Міфологізм новел Федора Потушняка «Капелюх із зеленим пером», «Упир», «В мочарах».	11	2	2	7	13			13
Тема 9. Міфологічні образи та мотиви балади Петра Скунця «Трепета» та поеми Володимира Самійленка «Спритний ченчик».	11	2	2	7	15			15

Тема 10. Художня інтерпретація міфологічних образів у «Казці старого мельника» Сергія Ухачевського.	11	2	2	7	15			15
Тема 11. Міфологізм роману Тараса Завітайла «Зброя вогню»	12	2	2	8	15			15
Разом за модулем 2	67	12	12	43	72		4	68
Усього годин	120	22	20	78	120	6	8	106

6.3. Теми практичних занять

№ з/п	Назва теми	Кількість годин денна форма	Кількість годин заочна форма
1.	Художнє переосмислення космогонічних міфів у романі Доріс Лессінг «Шикаста» та у повісті Олександра Дерманського «Царство Яблукарство».	2	
2.	Художня інтерпретація антропогенічних та антропологічних міфів у романі Д. Лессінг «Ущелина» та в поезії Д. Креміня («Літанія до міфа. Сотворення Адама» та «Притча про гріхопадіння»).	2	
3.	Художня інтерпретація демонологічних легенд про мертвого коханого та перелесника у творах П. Куліша (повість «Огнений змій», оповідання «О том, от чего в местечке Воронеже высох Пешевцов став»).	2	
4.	Міфологічні образи та мотиви в повістях М. Трайсти «У ніч на святого Андрія» та «Незнайомка у фіалковій сукні». Специфіка образу вовкулаки. Міфологічне підґрунтя мотиву подорожі у часі в оповіданні М. Трайсти «Людина з того світу».	2	2
5.	Художня інтерпретація есхатологічних міфів та демонологічних легенд у романах Марини та Сергія Дяченків «Відьомська доба» та «Ритуал».	2	2
6.	Переосмислення міфологічних оповідей про самогубців та вовкулак у творах Михайла Рошка (роман «Ревнощі з того світу», оповідання «Кривавий місяць над Минчелом».	2	2
7.	Міфологізм новел Федора Потушняка «Капелюх із зеленим пером», «Упир», «В мочарах».	2	2
8.	Міфологічні образи та мотиви балади Петра Скунця «Трепета» та поеми Володимира Самійленка «Спритний ченчик».	2	

9.	Художня інтерпретація міфологічних образів у «Казці старого мельника» Сергія Ухачевського.	2	
10.	Міфологізм роману Тараса Завітайла «Зброя вогню»	2	
	Разом	20	8

6.4. Самостійна робота

Самостійна робота студентів передбачає опрацювання теоретичних основ лекційного матеріалу, вивчення окремих тем, питань, що не були розглянуті в курсі лекцій, конспектування наукової й навчальної літератури, опрацювання літературних текстів. Ефективність самостійної роботи студента викладач виявляє під час перевірки конспектів, презентацій та відображає в загальній оцінці за тему і модуль.

№ з/п	Назва теми	Кількість годин денна форма	Кількість годин заочна форма
1.	Огляд наукових досліджень про зв'язок міфу і літератури.	7	8
2.	Відображення у прозі Д.Лесінг та О. Дерманського космогонічних міфів.	7	10
3.	Міфологічні образи та мотиви у творах Д. Лессінг, Д. Кремінія, Д. Гуменної.	8	10
4.	Міфологічні мотиви у ранній прозі П. Куліша	6	5
5.	Зв'язок прози М. Трайсти з міфами та легендами	7	5
6.	Переосмислення міфів у романах Марина та Сергія Дяченків	7	5
7.	Відображення міфологічних уявлень українців у прозі Михайла Рошка	7	5
8.	Зв'язок фольклорно-етнографічних розвідок Федора Потушняка з його прозою.	7	13
9.	Міфологічні образи та мотиви у творах Петра Скунця («Розрив-трава») та Володимира Самійленка («Ельдорадо»).	7	15
10.	Образи повітруль та песиголовців у «Казці старого мельника» Сергія Ухачевського.	7	15
11.	Міфологічні образи та мотиви у романах Тараса Завітайла та Дари Корній.	8	15
	Разом	78	106

6.5. Індивідуальні завдання

Індивідуальні завдання призначені для відпрацювання пропущених занять через хворобу студента або іншу поважну причину, а також мають на меті поглиблення, узагальнення та закріплення знань, які студенти здобувають у процесі навчання, а також застосування цих знань на практиці, формування сталих навичок дослідницької роботи як невід'ємної фахової риси фахівця-філолога.

1. Виконання завдань за матеріалами методичних розробок.
2. Опрацювання наукових праць про специфіку міфів.

3. Написання рефератів / створення презентацій (відповідно до тем, передбачених програмою).

Вимоги до виконання й оформлення індивідуального завдання:

1. Обсяг виконаного завдання – 4-5 сторінок друкованого тексту / 15-20 слайдів презентації;

2. Структура кожного виду робіт (зміст, вступ, основна частина, висновки, додатки (якщо є); список використаної літератури).

Теми літературознавчих повідомлень (реферат/презентація)

1. Переосмислення образів язичницьких богинь в тетралогії Дари Корній «Зворотні боки світів».
2. Переосмислення образів язичницьких богів в тетралогії Дари Корній «Зворотні боки світів».
3. Елементи космогонічного міфу в казці «Яйце-райце».
4. Образ богів-деміургів у колядці «А що було з нащада світу».
5. Специфіка ініціаційного міфу у романі М. та С. Дяченків «Мігрант».
6. Специфіка художнього моделювання образу ангелів у романі Дари Корній «Крила кольору хмар».
7. Художнє переосмислення міфів та легенд про драконів («Місце для дракона» Ю. Винничука, «Ритуал» М. та С. Дяченків, «Пригоди Змія Багатоголового» Дари Корній).
8. Образ гонимарника в міфологічних легендах, бувальщинах та в романі Дари Корній «Гонимарник».
9. Специфіка образу потойбічного світу у романі Мії Марченко «Місто тіней», міфологічні образи твору.
10. Мотив метаморфози та ініціаційний міф у романі О. Дорожовець «Старий будинок».
11. Мавка та чугайстер в українських легендах і в повісті О. Дерманського «Танок чугайстра».
12. Переосмислення теогонічних міфів та демонологічних легенд про чортів у повісті С. Дерманського «Стонадцять халеп Остапа Квіточки».
13. Модерне трактування антропогенічних та антропологічних міфів у романі Валентина Чемериса «Приречені на щастя».
14. Художня інтерпретація етіологічних міфів та демонологічних легенд у романі Володимира Арєнєва «Бісова душа, або Заклятий скраб».
15. Міфологізм новел Ярослави Острук «Дім Вільяма О'Гари» та «Легенда старого двору».
16. Міфологічні мотиви повісті Софії Яблонської «Зачарований рік».
17. Міфологізм повісті «Ваза» Володимира Лиса.
18. Міфологічні образи та мотив реінкарнації у повісті Володимира Лиса «Щоденник Ієрихар».
19. Художнє переосмислення міфу про гріхопадіння людей у «Казці про двох братів і сестру» Дари Корній.
20. Міфологізм роману Анни Багряної «Вітрова гора».
21. Образ козака-характерника в романах українських письменників («В тіні янгола смерті» Тараса Завітайла та «Характерник» Василя Шкляра).

7. ІНСТРУМЕНТИ, ОБЛАДНАННЯ ТА ПРОГРАМНЕ ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ

Технічні засоби: офісні додатки, електронне навчання в середовищі Moodle, сайт електронного навчання УжНУ (<https://e-learn.uzhnu.edu.ua/>), Google Meet.

Обладнання: персональний комп'ютер, мультимедійний проєктор, інтерактивна дошка.

8. РЕКОМЕНДОВАНІ ДЖЕРЕЛА ІНФОРМАЦІЇ

Основна література:

1. Тиховська О. Навчально-методичний посібник «Міф і література» (матеріали лекцій). Ужгород: Рік-У, 2020. 50 с.
2. Тиховська О. Магія та міфологія в українському фольклорі Закарпаття: етнопсихологічний аспект. Монографія. Ужгород: Рік-У, 2021. 512 с.

Допоміжна література:

1. Тиховська О. Архетипна образність балад Тараса Шевченка. *Науковий вісник Ужгородського університету. Серія: Філологія. Соціальні комунікації.* Ужгород, 2014. Випуск 1 (31). С. 239-244.
2. Тиховська О. Космогонічні міфи у світлі психоаналізу. *Науковий вісник Ужгородського університету. Серія: Філологія. Соціальні комунікації.* Випуск 1 (35). Ужгород, 2016. С.101-105.
3. Тиховська О. Міфологізм новел Федора Потушняка «Капелюх із зеленим пером», «Упир», «В мочарах». *Науковий вісник Ужгородського університету:* Серія: Філологія., 2022. Вип. 1 (47). С. 107-113.
4. Тиховська О. Міфологічні образи та мотиви балади Петра Скунця «Трепета» та поеми Володимира Самійленка «Спритний ченчик». *Науковий вісник Ужгородського університету:* Серія: Філологія, 2022. Вип. 2 (48). С. 91-97.
5. Тиховська О. Образ мавки в українській міфології та повісті Докії Гуменної «Небесний змій». *Філологічний дискурс. Збірник наукових праць.* Хмельницький, 2019. № 9. С. 168–179.
6. Тиховська О. Образи та мотиви повісті М. Трайсти «У ніч на святого Андрія» та оповідання М. Рошка «Кривавий місяць над Минчелом» у світлі європейської міфології. *Вчені записки Таврійського національного університету імені В. І. Вернадського.* Серія: Філологія. Соціальні комунікації. Київ, 2022, Спецвипуск. № 5. С. 138–147.
7. Тиховська О. Специфіка об'єктивації архетипу Аніма у повісті Михайла Трайсти «Незнайомка у фіалковій сукні» та в романі Зої Геллер «Совнені віри». *Науковий вісник Ужгородського університету.* Серія: Філологія., 2023. Випуск 1 (49). С. 117-123.
8. Тиховська О., Бура І. Міфологізм роману Доріс Лессінг «Ущелина». *Сучасні проблеми мовознавства та літературознавства.* Ужгород, 2015. Вип. 20. С.136-140.
9. Тиховська О. Художня інтерпретація біблійних мотивів у ліриці Дмитра Кременя. *Екзиль. Науково-мистецький часопис.* Ужгород: "Гражда", 2018. №9 (серпень). С. 46-48.
10. Тиховська О., Бура І. Мотив подорожі в часі в повісті Докії Гуменної «Небесний змій» та в новелі Михайла Трайсти «Людина з того світу». *Актуальні питання гуманітарних наук: міжвузівський збірник наукових праць молодих учених Дрогобицького державного педагогічного університету імені Івана Франка.* Дрогобич: Видавничий дім «Гельветика», 2022. Вип.53. Том II. С.209-217.
11. Tykhovska O. Psychological Basis of the Image of a Dead Lover in Mythology of Transcarpatia and P. Kulish's Story «About, Why the Peshevtsov Pond Was Dried up in the Town of Voronezh». *Філологічні трактати.* Сумський державний університет, Харківський національний університет імені В. Н. Каразіна 2020. Том 12. №1. С.

- 117–125.
12. Аністратенко А., Мойсей А. Подорож у часі як відголосок ритуальної пластики фольклорної обрядовості у художній прозі. *Актуальні питання суспільних наук та історії медицини*. 2017. № 3. С. 109-115.
 13. Антологія українського міфу : етіологічні, космогонічні, антропологічні, теогонічні, солярні, лунарні, астральні, календарні, історичні міфи: у 3-х т. [збір.та упоряд. В. Войтовича]. Тернопіль: Навчальна книга-Богдан, 2006. (Серія "Керниця"). Т. 2 : Тотемічні міфи. 596 с.
 14. Антологія українського міфу: етіологічні, космогонічні, антропологічні, теогонічні, солярні, лунарні, астральні, календарні, історичні міфи : у 3-х т. [збір.та упоряд. В.Войтовича]. Тернопіль : Навчальна книга-Богдан, 2006. (Серія "Керниця"). Т. 3 : Потойбіччя. 848 с.
 15. Антологія української готичної прози: у 2-х т. Т. 2 / упорядкув. і передм. Ю.П. Винничука. Харків: Фоліо, 2014. 604 с.
 16. Бердник Г. Знаки карпатської магії (Таємниця старого мольфара). Київ: Зелений пес, 2006. 368с.
 17. Біляцька В. Фольклорна парадигма балад Петра Скунця. *Науковий вісник Ужгородського університету*: Серія: Філологія. Соціальні комунікації. Ужгород: Видавництво УжНУ «Говерла», 2012. Вип. 28. С. 44-47.
 18. Войтович В. Генеалогія богів давньої України. Рівне: Вивдавець Валерій Войтович, 2007. 556 с.
 19. Войтович В. Українське міфологієзнавство: Навч. посіб. для студентів вищих навч. закл. Тернопіль: Навчальна книга – Богдан, 2016. 240с.
 20. Галайчук В. Українська міфологія. Харків: Книж. клуб сімейного дозвілля, 2016. 288 с.
 21. Ганошенко Ю. А. Міф, архетип, традиційний образ в інтелектуальному романі 20-30-х рр. ХХ ст.: автореф. дис... канд. філол. наук: 10.01.01 "Українська література". Харків, 2006. 19 с.
 22. Гнатюк В. Нарис української міфології [підгот. та опрацюв. тексту, вступ. ст. і примітки Романа Кирчіва]. Львів: Інститут народознавства НАН України, 2000. 264 с.
 23. Гейштор А. Слов'янська міфологія [пер. з польськ]. Київ: ТОВ «Видавництво "Кліо"», 2014. 416с.
 24. Давидюк В. Ф. Первісна міфологія українського фольклору. Луцьк: Волинська обласна друкарня, 2005. 310 с.
 25. Еліаде М. Священне й мирське; Міфи, сновидіння і містерії; Мефістофель і андрогін; Окультизм, ворожбитство та культурні уподобання / Мірча Еліаде ; [пер. з нім., фр., англ. Г.Кьорян, В.Сахно]. К. : Основи, 2001. 591 с.
 26. Івашків В. Художня, літературознавча і фольклористична парадигма ранньої творчості Пантелеймона Куліша. Монографія. Львів: Видавничий центр ЛНУ імені Івана Франка, 2009. 448с.
 27. Костомаров М. Слав'янська міфологія. Київ: ФОП Стебляк О.М., 2014. 200с.
 3. Міфи України. За книгою Георгія Булашева «Український народ у своїх легендах, релігійних поглядах та віруваннях» [Пер. Ю. Буряка]. К.: Довіра, 2006. 387с.
 4. Плачинда С. Міфи і легенди Давньої України. К.: ФОП Стебляк О.М., 2015. 304с.
 5. Ткач М. Міфологія: підручник. Київ: ДАКККіМ, 2009. 206с.
 6. Українські міфи, демонологія, легенди. Упорядкув. М.К. Дмитренко. Київ: Музична Україна, 1992. 144с.

Інформаційні ресурси в мережі Інтернет

1. Лабораторія фольклористичних досліджень

<http://labs.lnu.edu.ua/folklore-studies/>

1. Наукова електронна бібліотека Національної бібліотеки ім. В. Вернадського:
<http://www.nbu.gov.ua/>
2. Сайт Львівської ННБУ ім. В. Стефаника:
<http://aleph.lsl.lviv.ua:8991/F>